

BIULETYN LUBUSKIEJ OKRĘGOWEJ
IZBY INŻYNIERÓW BUDOWNICTWA

KWARTALNIK: nr 4/2014 (7)

ISSN2353-3242

Święto branży budowlanej

W NUMERZE:

Wizyta gości z Brandenburgskiej Izby
Inżynierów z Poczdamu

Lubuska Okręgowa Izba Inżynierów Budownictwa

ul. Kazimierza Wielkiego 10, 66-400 Gorzów Wielkopolski
fax. 95 720 77 17 e-mail: lbs@lbs.piib.org.pl

Dział Członkowski (sprawy członkowskie): 95 720 15 38; 95 720 66 41

Okręgowa Komisja Kwalifikacyjna (uprawnienia budowlane): 95 736 47 17

Okręgowy Rzecznik Odpowiedzialności Zawodowej: 95 736 47 17

Okręgowy Sąd Dyscyplinarny: 95 736 47 17

biuro czynne: poniedziałek – piątek w godzinach 8.00 – 15.00

źródło: NOT

Placówka Terenowa w Zielonej Górze:

Aleja Niepodległości 22

65-722 Zielona Góra

tel. 68 322 96 24,

biuro czynne: wtorek i czwartek: 12:00 - 16:00

Placówka Terenowa w Żarach:

ul. Osadników Wojskowych 40, tel/fax: 68 475 33 55

biuro czynne:

poniedziałek – piątek: 12.00 – 16.00

dyżur Komisji Kwalifikacyjnej

- czwartek: 14.00 – 16.00

Biuletyn Lubuskiej Okręgowej Izby Inżynierów Budownictwa

- wydawnictwo samorządu zawodowego cztery razy w roku trafia do rąk najwyższej klasy fachowców w dziedzinie budownictwa. Swoim zasięgiem obejmuje całe województwo, a jego nakład to 3 tysiące egzemplarzy.

Przedstawiane artykuły dotyczą m.in. aktualnie realizowanych inwestycji o kluczowym znaczeniu dla polskiej gospodarki, osiągnięć nauki w dziedzinie budownictwa, najnowszych technologii i materiałów, bezpieczeństwa w budownictwie, także problematyki samorządu zawodowego inżynierów budownictwa.

Jeżeli chcą Państwo dotrzeć do naszych Czytelników z informacją o swoich produktach bądź usługach,

serdecznie zapraszamy do współpracy.

Okręgowa Rada LOIIB

W numerze

- 4 i 5 Wydarzenia:** Gala Budownictwa 2014
- 6 Nasze budownictwo:** ZPB nie tylko budowało, ale też uczyło
- 7 Współpraca zagraniczna Izby:** Wizyta przedstawiciela BBIK z Poczdamu
- 8 i 9 Współpraca:** 15 lat Służb Nadzoru Budowlanego w regionie
- 10 i 11 Materiały w budownictwie:** Przepis prawa a praktyka budowlana (cz.2)
- 12-14 Dzieje budownictwa:** Drewniany zabytek sakralny Zielonej Góry
- 15 i 16 Prawo budowlane:** Odpowiedzialność karna w budownictwie (cz.1)
- 17 Z życia Izby:** Kalendarium Izby – czwarty kwartał 2014
- 18 Komisja Ustawicznego Doskonalenia Zawodowego:** Harmonogram szkoleń 2014
- 19 Fotorelacja:** Dzień Budowlanych 2014
- 20 Fotoreportaż:** 5 i 6 września 2014 – Hotel Bukowy Dworek k/Łagowa Lubuskiego

Koleżanki i Koledzy

ostatnie miesiące to czas nowelizacji ważnych dla nas aktów prawnych. 25 września zaczęło obowiązywać rozporządzenie w sprawie samodzielnych funkcji technicznych w budownictwie. Projekt rozporządzenia był przedmiotem gorących dyskusji i budził wiele kontrowersji. Poważne obawy i zastrzeżenia odnosiły się m.in. do zakresu uprawnień budowlanych, sposobu dokumentowania praktyki zawodowej, jak i czasu jej trwania. Ze strony Izby pały konkretne propozycje zmian. Część z nich zostało uwzględnionych w końcowej wersji rozporządzenia, co z pewnością daje powód do satysfakcji, udowadniając, że nasze wspólne działania przynoszą konkretne efekty.

Najbliższa, jesienna sesja egzaminacyjna będzie dla nas ważnym sprawdzianem. Nowe zasady przeprowadzania egzaminów na uprawnienia budowlane w oparciu o znowelizowane rozporządzenie wymagają dobrego przygotowania zarówno ze strony egzaminowanych, jak i egzaminatorów. Dotychczasowe doświadczenie członków Komisji Kwalifikacyjnej i Komisji Egzaminacyjnej wymagać będzie dostosowania się do nowych wymogów i procedur wynikających z rozporządzenia. Należy mieć nadzieję, że najbliższy egzamin celująco zdadzą zarówno egzaminowani, jak i egzaminatorzy.

Nie mniej istotnym aktem prawnym, który uległ zmianie, była ustawa Prawo zamówień publicznych. 19 października weszła w życie kolejna nowelizacja tej ustawy. Z istotniejszych zmian wymienić należy ograniczenie możliwości zamawiającego do kierowania się ceną jako jedynym kryterium wyboru oferty najkorzystniejszej. Zmiana ta to również realizacja postulatu zgłaszanego przez nasze środowisko od wielu lat. Analizując jednak zapisy ustawy, zwrócić należy uwagę na fakt, że ustawa pozostawiła zamawiającemu furtkę do dalszego stosowania ceny jako jedynego kryterium. Dotyczy to m.in. przedmiotów zamówienia powszechnie dostępnych na rynku i o ustalonych standardach jakościowych. A za takie można uznać również zamówienia na dostawy, usługi, jak i na proste roboty budowlane. Tak więc czy zmiany w ustawie faktycznie doprowadzą do znaczących zmian w zamówieniach publicznych, zależeć będzie w dalszym ciągu od zamawiającego. Nowe narzędzia w tym celu jednakże otrzymał.

Andrzej Cegielnik,
Przewodniczący OR LOIIB

Biuletyn Lubuskiej Okręgowej Izby Inżynierów Budownictwa

Wydawca: Lubuska Okręgowa Izba Inżynierów Budownictwa, ul. Kazimierza Wielkiego 10, 66-400 Gorzów Wielkopolski, fax. (95) 720-77-17,
E-mail: lbs@lbs.piib.org.pl

Redaktor naczelny: Adam Oziewicz

Projekt i przygotowanie DTP: Robert Nowicki, www.nowik@nowik.net.pl, tel. kom. 608 329 993

Autorzy: (wszyscy, którzy dotąd publikowali w biuletynie LOIIB) Prof. dr hab. inż. Antoni Matysiak – Uniwersytet Zielonogórski, dr inż. Elżbieta Grochowska – Uniwersytet Zielonogórski, dr hab. Dariusz A. Rymar – Dyrektor Archiwum Państwowego w Gorzowie, Józef Rybka, Łukasz Sadowski – ILF Consulting Engineers Polska Sp. z o.o., Halina Szamotulska – Oddział GDDKiA w Zielonej Górze, Zenon Pilarczyk – Rzeczoznawca budowlany,

Jerzy Kaszyca – Rzeczoznawca budowlany (*architektura i urbanistyka*), Józef Krzyżanowski – Przewodniczący Okręgowej Komisji Kwalifikacyjnej, Artur Juszczyk – Asystent, Zakład Dróg i Mostów Uniwersytetu Zielonogórskiego, Jakub Marcinowski – Dziekan Wydziału Inż. Łąd. i Środ. Uniwersytetu Zielonogórskiego, Adam Wysokowski – Kierownik Zakładu Dróg i Mostów Uniwersytetu Zielonogórskiego, Emilia Kucharczyk – Sekretarz Okręgowej Komisji Kwalifikacyjnej,

Wojciech Janik – Sekretarz Okręgowej Rady LOIIB, Prof. dr hab. inż. Tadeusz Biliński, Robert Piotrowski – członek zarządu Stowarzyszenia Promocji Kultury „Kamienica” w Gorzowie.

mgr inż. Mirosław Gruszecki – przewodniczący Komisji Prawno-Regulaminowej,

mgr inż. Andrzej Cegielnik – przewodniczący Okręgowej Rady LOIIB,

Agnieszka Harasimowicz – Lubuski Wojewódzki Inspektor Nadzoru Budowlanego, Dariusz Drowing inż. Jacek Kasierski – przewodniczący Okręgowego Sądu Dyscyplinarnego LOIIB, Dariusz Drowing, dr inż. Józef Włosek

Korekta: Michał Stupczyński

Nakład: 3 000 egzemplarzy

Publikowane w Biuletynie LOIIB artykuły prezentują stanowiska, opinie i poglądy ich autorów. Redakcja zastrzega sobie prawo skracania i adjustacji tekstów oraz zmiany tytułów. Przedruki i wykorzystywanie opublikowanych materiałów, mogą odbywać się wyłącznie za zgodą Redakcji. Materiałów niezamówionych nie zwracamy.

Gala Budownictwa 2014

Święto branży budowlanej

26 września br. – XI Gala Budownictwa zorganizowana przez Lubuską Izbę Budownictwa. Kapi-tuła konkursowa uhonorowała najlepsze obiekty w regionie.

Lubuska Izba Budownictwa, w odróżnieniu od Lubuskiej Okręgowej Izby Inżynierów Budownictwa zrzeszającej wyłącznie osoby fizyczne, jest organizacją samorządu gospodarczego zrzeszającą podmioty prowadzące działalność gospodarczą w zakresie budownictwa i usług technicznych.

Działania LIB ukierunkowane są m.in. na popularyzację budownictwa oraz zachęcanie uczestników procesu inwestycyjnego do stałego podnoszenia jakości budownictwa w zakresie architektury, konstrukcji, wykonawstwa robót, trwałości obiektów i ekonomiki inwestycji.

Celom tym służyć ma m.in. organizowana raz w roku Gala Budownictwa. Uroczystość ta jest okazją do spotkania się przedstawicieli firm członkowskich Izby i współpracujących z nimi przedsiębiorstw oraz zaproszonych gości. W tegorocznej Gali uczestniczyli m.in. Wicewojewoda Lubuski Jan Świrepo, Marszałek Województwa Lubuskiego Elżbieta Polak oraz Zastępca Prezydenta Miasta Zielonej Góry Krzysztof Kaliszuk. LOIB reprezentowali Przewodniczący Okręgowej Rady Andrzej Cegielnik oraz członek Izby Andrzej Wesoty.

Gala Budownictwa jest m.in. okazją do uhonorowania najlepszych obiektów budowlanych województwa lubuskiego wyłonionych w ramach konkursu Lubuski Mister Budowy. Nagrodę tę przyznaje się w kilku kategoriach, a dotyczy tych obiektów, które zostały zgłoszone do udziału w konkursie i oddane do użytku w roku poprzednim. Oceny merytorycznej złożonych wniosków dokonuje komisja konkursowa, w składzie której z ramienia naszej Izby uczestniczyła kol. Emilia Kucharczyk.

Tytuł Lubuskiego Mistra Budowy w roku 2014 otrzymali:

- w kategorii budownictwo mieszkaniowe wielorodzinne: Budynek mieszkalny, wielorodzinny przy ul. Staszica 9 AB w Zielonej Górze – Polan Apartamenty,
- w kategorii budownictwo użyteczności publicznej: Placówka opiekuńczo-wychowawcza – Dom Dziecka w Świebodzinie,
- w kategorii zabytkowe obiekty budowlane: nagrody nie przyznano – wyróżnienie przyznano za rewitalizację budynku mieszkalno-usługowego przy ul. Reja 3 w Zielonej Górze,
- w kategorii adaptacje i remonty: Budynek dydaktyczny Wydziału Elektrotechniki, Informatyki i Telekomunikacji Uniwersytetu Zielonogórskiego,
- w kategorii drogi i mosty: Droga ekspresowa S3 na odcinku od węzła Międzyrzecz Południe do węzła Sulechów.

Dodatkowo Zarząd Lubuskiej Izby Budownictwa przyznał nagrodę specjalną za budowę budynków mieszkalnych, wielorodzinnych przy ul. Augustowskiej 1,3 w Zielonej Górze – Osiedle Mazurskie. Podkreślić należy, że przyznane podczas Gali nagrody i wyróżnienia są w części rów-

Okręgowa Izba Inżynierów Budownictwa. Nasza Izba ufundowała ciesząc się nieślabnącym powodzeniem „Podręcznik projektowania architektoniczno-budowlanego” Ernsta Neuferta. W pracach kapituły konkursowej oceniającej prace dyplomowe uczestniczył także nasz przedstawiciel – kol. Andrzej Wesoty.

Gala Budownictwa zakończyła się miłym akcentem – poczęstunkiem, w trakcie którego można było zarówno skosztować specjałów przygotowanych przez zielonogórską Palmiarnię, jak i porozmawiać o ważnych kwestiach nurtujących uczestników spotkania. Należy mieć nadzieję, że to ważne dla województwa wydarzenie z każdym rokiem będzie cieszyło się rosnącym uznaniem zarówno środowiska budowlanego, jak i władz samorządowych.

mgr inż. Andrzej Cegielnik

niez zastągą osób będących członkami LOIIB. To oni jako uczestnicy procesu inwestycyjnego swoją wiedzą i doświadczeniem przyczyniają się do sukcesów osiągniętych przez firmy ich zatrudniające. Dlatego też z tym większą satysfakcją poinformować należy o indywidualnym odznaczeniu otrzymanym podczas Gali przez członka LOIIB Romana Błażewicza – został odznaczony Złotym Medalem Za Długoletnią Służbę. Również ważnym akcentem tegorocznej uroczystości było uhonorowanie autorów najlepszych prac dyplomowych spośród studentów kierunku budownictwo Uniwersytetu Zielonogórskiego.

Fundatorem części nagród rzeczowych dla laureatów była również Lubuska

ZPB nie tylko budowało, ale też uczyło

Cykl „Nasze budownictwo” powstał dzięki mgr inż. Zbigniewowi Opalińskiemu – były dyrektor Zielonogórskiego Przedsiębiorstwa Budowlanego (w 1978 roku przekształconego w Kombinat Budowlany) tym razem powiedział nam o nauczaniu zawodu w strukturach firmy.

ZPB jest jedynym przedsiębiorstwem w rejonie Zielonej Góry, które miało i nadal ma (już jako spółka z o.o. z nazwą PBO) w swoich strukturach szkołę budowlaną. Wszystkie inne firmy po przemianach ustrojowych zlikwidowały swoje „przyzakładówki”. Dziś Z. Opaliński z satysfakcją mówi o placówce przy ZPB, bo zawsze dbał o to, aby szkoła dobrze funkcjonowała. Przypomina, że kierowane przez niego przedsiębiorstwo rozsądnie wykorzystywało swoją „przyzakładówkę”... – Dla takiej firmy jak nasza zawsze najważniejsza była mieszkaniówka – to właśnie z PUM-ów, czyli ilości metrów kwadratowych wybudowanych mieszkań, byliśmy rozliczani – zaznacza nasz rozmówca. Wszyscy chcieli mieszkać, a pozostałe budynki towarzyszące czekały. Stąd były takie obiekty, głównie użyteczności publicznej, które w stanie surowym stały nawet 10 lat.

Wtedy jedynym sposobem na opóźnienia było wsparcie ze strony uczniów. To właśnie młodzi ludzie z „przyzakładówek” ZPB uczyli się zawodu na tego typu obiektach – wybudowali niemal wszystkie zielonogórskie przedszkola, pracowali przy realizacji Domu Spokojnej Starości przy Słowackiego, także przy Domu Zbawidowca. Co ciekawe, do szkoły trafiali nie tylko chłopcy, ale też dziewczyny – to głównie one tworzyły brygady malarskie. Do pracy z „młodymi” kierowani byli najlepsi majstrowie i technicy. – Oczywiście, wcześniej sprawdzaliśmy, czy poradzą sobie z młodzieżą, bo nie wszyscy budowlańcy musieli mieć talent pedagoga – zaznacza Z. Opaliński. Zatem uczniowie mieli się gdzie uczyć i przy tym wykonywali wiele zadań i to nie tylko typowo budowlanych, ale też związanych z instalacjami sanitarnymi i wiele innych. Szkoła przy ZPB nie miała jedynie klasy elektryków. Po latach „zawodówkę” poszerzono o klasy technikum.

Szkoła była dotowana przez resort budownictwa. Jak wspomina nasz rozmówca, to było powodem pretensji ze strony innych firm budowlanych. – Po protestach musieliśmy wesprzeć grupkami naszych podopiecznych na przykład przedsiębiorstwo Nadodrze – my kierowaliśmy do nich swoich uczniów, a oni z kolei opłacali instruktorów zawodu – wyjaśnia. Jednak formalnie to ZPB prowadziło placówkę i utrzymywało całe szkolne zaplecze. Pod tym względem nic się nie zmieniło nawet pod koniec lat 80’, gdy dotacja dla Zakładu na prowadzenie szkoły była coraz niższa.

Po przekształceniach

W latach 80’, a później już na dużą skalę, powstało wiele firm budowlanych – na ogół zakładanych przez byłych pracowników ZPB i innych przedsiębiorstw. Po latach niewiele z nich utrzymało się na rynku – zwykle były źle zarządzane. Jak zaznacza Z. Opaliński, wielu z prowadzących te firmy nie przestawiło myślenia na tory gospodarki wolnorynkowej. W 1978 roku ZPB przekształciło się w Kombinat Budowlany. Z kolei w 1990 wróciło do nazwy Przedsiębiorstwo Budownictwa Ogólnego i zostało sprywatyzowane – od

1991 roku było spółką z o.o. i działa do dziś. Obecnie firma zatrudnia ponad 300 pracowników oraz 130 pracowników młodocianych – firma jako jedyna w województwie kształci w Przyzakładowym Zespole Szkół Zawodowych 400 uczniów (placówka działa od 1963 roku).

Wysłuchał: Adam Oziewicz

W następnym wydaniu o technologiach budowlanych stosowanych w latach 70’ i 80’

Województwo zielonogórskie powstało w styczniu 1951 roku. Do tego czasu na terenie Zielonej Góry i Gorzowa działały przedsiębiorstwa poznańskie. Pierwsza firma o lubuskim rodowodzie zaczęła pracę w 1956 roku – to Zielonogórskie Przedsiębiorstwo Budowlane.

Zbigniew Opaliński, w latach 1980-1990 dyrektor Kombinat Budowlanego (przedsiębiorstwa wywodzącego się z ZPB), a wcześniej kolejno był: szefem działu produkcji, zastępcą dyrektora ds. środków produkcji oraz ds. technicznych) – to na jego oczach tworzyła się historia lubuskiego budownictwa. Zaczął pracę w 1969 roku, 13 lat po rozpoczęciu działalności ZPB (1 stycznia 1957 roku).

Wizyta przedstawiciela BBIK z Poczdamu

Na zaproszenie naszej Izby 18 września br. w Gorzowie gościł Dyrektor Biura Brandenburgskiej Izby Inżynierów z Poczdamu, Martin Wulff-Woesten. Wizyta była efektem wcześniejszych ustaleń poczynionych w czerwcu br. w tej sprawie.

rzowskiej. Dzięki uprzejmości dyrekcji obiektu udało nam się zajrzeć za kulisy budynku, jak również poznać wiele interesujących szczegółów technicznych przedstawionych nam przez Romana Buszkiewicza, osobę znającą chyba najlepiej cały obiekt i jego rozwiązania techniczne. Wycieczka ta okazała się przystoiwym „strzałem w dziesiątkę”, gdyż gość z Niemiec przyznał, że jest zapalonym melomanem, mającym dodatkowo rozległą wiedzę w zakresie rozwiązań technicznych dla tego typu obiektów.

Spotkanie zakończyło się konkretnymi ustaleniami, z których najbliższym będzie prawdopodobnie wycieczka techniczna dla naszych członków na lotnisko w Berlinie.

W spotkaniu, oprócz gościa z Niemiec, uczestniczyli: Przewodniczący komisji ds. współpracy z zagranicą – Andrzej Surmacz, Przewodniczący OR LOIIB – Andrzej Cegielnik, Sekretarz OR LOIIB – Wojciech Janik.

nierów w danym kraju związkowym.

Spotkanie w biurze izby zakończyło się wspólną wycieczką do Filharmonii Go-

mgr inż. Andrzej Cegielnik

Część robocza spotkania w głównej mierze związana była z omówieniem dalszego współdziałania przy organizacji wycieczek technicznych, szkoleń oraz bezpośredniej współpracy członków obu izb. Omówiono przy tym zakresie również możliwości pozyskania dofinansowania ze źródeł zewnętrznych. Dużo czasu poświęcono na wymianę informacji dotyczących zasad sprawowania funkcji technicznych przez inżynierów w obu krajach. Pomimo że nie było to nasze pierwsze spotkanie, w dalszym ciągu nasza wiedza w tym zakresie wymaga ciągłego pogłębiania. Wynika to m.in. z odmiennych regulacji prawnych, zarówno w zakresie organizacji szkolnictwa, jak i samych podstaw funkcjonowania izb samorządu zawodowego. Dla nas jest to tym trudniejsze, że federacyjny system Niemiec powoduje, że odmiennie regulacje prawne mogą występować w każdej z izb inżyn-

15 lat Służb Nadzoru Budowlanego w regionie

1 – 3 października br., Międzyzdroje – Konferencja Szkoleniowa Służb Nadzoru Budowlanego województwa lubuskiego i zachodniopomorskiego oraz administracji architektoniczno-budowlanej.

Patronat honorowy nad jubileuszem XV-lecia Nadzoru Budowlanego objęli: Robert Dziwiński – Główny Inspektor Nadzoru Budowlanego, Jerzy Ostroch – Wojewoda Lubuski, Marek Tatasiewicz – Wojewoda Zachodniopomorski. Gospodarzami spotkania byli: Agnieszka Harasimowicz – Lubuski Wojewódzki Inspektor Nadzoru Budowlanego, Ryszard Kabat – Zachodniopomorski Wojewódzki Inspektor Nadzoru Budowlanego.

Wdrożona w 1999 roku reforma ustrojowa państwa, w tym reforma państwowego nadzoru budowlanego, oparta została na zasadzie decentralizacji kompetencji biur kontrolno-inspekcyjnych, w rezultacie utworzone zostały wojewódzkie inspektoraty nadzoru budowlanego oraz powiatowe inspektoraty nadzoru budowlanego. Przeobrażenia te wynikały z wprowadzonego trójstopniowego podziału administracyjnego Państwa. Od 1999 roku realizację celów ustawy Prawo budowlane oddano dwóm odrębnym strukturom administracyjnym.

Nowa struktura organów administracji publicznej powołanych do wykonywania zadań została oparta na rozróżnieniu organów: administracji architektoniczno-budowlanej i nadzoru budowlanego, oddzielając funkcje administracyjno-prawne od funkcji inspekcyjno-kontrolnych.

I tak organami nadzoru budowlanego są: powiatowy inspektor nadzoru budowlanego, wojewoda przy pomocy wojewódzkiego inspektora nadzoru budowlanego i Główny Inspektor Nadzoru Budowlanego. Obecny model nadzoru budowlanego opiera się o model decentralizacji, tj. najwięcej kompetencji przypisano organom administracji znajdującym się najbliżej obywatela, skutkiem czego jest posiadanie przez nie własnych, niezastreżonych do właściwości innych organów kompetencji. Kompetencje te mogą być realizowane jedynie przez te organy, które nie mogą być przyjęte przez organ wyższego stopnia. Ustanowienie na szczycie centralnym Głównego Inspektora Nadzoru Budowlanego służy zapewnieniu jednolitości działania

administracji w dziedzinie budownictwa. Na niższych szczeblach organy nadzoru budowlanego usytuowane zostały w ramach administracji publicznej zespolonej w formie wydzielonych organizacyjnie inspektoratów: wojewódzkich i powiatowych, przy czym ukształtowana w ten sposób struktura sprawiła, że koncentrowanie wszelkich nacisków i fachowości przypada na powiatowe inspektoraty nadzoru budowlanego.

Tym samym jubileusz piętnastolecia utworzenia Służb Nadzoru Budowlanego w nowych strukturach administracyjnych Państwa był okazją do podziękowania wszystkim pracownikom organów nadzoru budowlanego województw: lubuskiego i zachodniopomorskiego za dotychczasową działalność podejmowaną na rzecz zapewnienia przestrzegania prawa w procesie budowlanym. Budownictwo to branża, która może być symbolem polskich przemian, a znaczący swój udział w sektorze budowlanym mają właśnie Służby Nadzoru Budowlanego, stojąc na straży przestrzegania prawa w pro-

cesie inwestycyjnym, a potem w procesie eksploatacji obiektów budowlanych.

Po piętnastu latach działalności można stwierdzić, że utworzone w roku 1999 Służby Nadzoru Budowlanego dobrze wykonują powierzoną im misję publiczną, wypełniając wiele funkcji kontrolnych i nadzorczych, kształtując nowoczesne oblicze Polski i przyczyniając się do naszego rozwoju ekonomicznego.

W uroczystej akademii z okazji XV-lecia Służb Nadzoru Budowlanego, która odbyła się 2 października br., udział wzięli pracownicy powiatowych i wojewódzkich inspektoratów nadzoru budowlanego województw lubuskiego i zachodniopomorskiego oraz zaproszeni goście: Jan Świrepo – Wicewojewoda Lubuski, Ryszard Mićko – Wicewojewoda Zachodniopomorski, Paweł Ziemiński – Zastępca Głównego Inspektora Nadzoru Budowlanego, Krystyna Sibińska – Posłanka na Sejm RP, nadbryg. Piotr Kwiatkowski – Zastępca Komendanta Głównego PSP, nadbryg. Henryk Cegiętka – Zachodniopomorski Komendant Wojewódzki PSP, Barbara Bieliniś-Kopeć – Lubuski Wojewódzki Konserwator Zabytków, Maria

Małgorzata Szablowska – Lubuski Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska, Dorota Konaszczuk – Lubuski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Gorzowie Wlkp., Jerzy Witczak – Wielkopolski Wojewódzki Inspektor Nadzoru Budowlanego, Małgorzata Liczbik – Zastępca Pomorskiego Wojewódzkiego Inspektora Nadzoru Budowlanego, Andrzej Cegielnik

– Przewodniczący Lubuskiej Okręgowej Izby Inżynierów Budownictwa, prof. dr hab. inż. Zygmunt Meyer – Przewodniczący Zachodniopomorskiej Okręgowej Izby Inżynierów Budownictwa.

*mgr inż. Agnieszka Harasimowicz,
Lubuski Wojewódzki Inspektor
Nadzoru Budowlanego*

Przepis prawa a praktyka budowlana

c.d. artykułu z poprzedniego wydania

1. Nośność i stateczność

Obiekty budowlane muszą być zaprojektowane i wykonane w taki sposób, aby obciążenia mogące na nie działać podczas ich budowy i użytkowania nie prowadziły do:

- zawalenia się całego obiektu budowlanego lub jego części;
- znaczących odkształceń o niedopuszczalnym stopniu;
- uszkodzenia innych części obiektów budowlanych, urządzeń lub zamontowanego wyposażenia w wyniku znaczących odkształceń elementów nośnych konstrukcji;
- uszkodzenia na skutek wypadku w stopniu nieproporcjonalnym do wywołującej go przyczyny.

2. Bezpieczeństwo pożarowe

Obiekty budowlane muszą być zaprojektowane i wykonane w taki sposób, aby w przypadku wybuchu pożaru:

- nośność konstrukcji została zachowana przez określony czas;
- powstawanie i rozprzestrzenianie się ognia i dymu w obiektach budowlanych było ograniczone;
- rozprzestrzenianie się ognia na sąsiednie obiekty budowlane było ograniczone;
- osoby znajdujące się wewnątrz mogły opuścić obiekt budowlany lub być uratowane w inny sposób;
- uwzględnione było bezpieczeństwo ekip ratowniczych.

3. Higiena, zdrowie i środowisko

Obiekty budowlane muszą być zaprojektowane i wykonane w taki sposób, aby podczas ich budowy, użytkowania i rozbiórki nie stanowiły w ciągu ich całego cyklu życia zagrożenia dla higieny ani zdrowia czy bezpieczeństwa pracowników, osób je zajmujących lub sąsiadów, nie wywierały w ciągu ich całego cyklu życia nadmiernego wpływu na jakość środowiska ani na klimat, w szczególności w wyniku:

- wydzielania toksycznych gazów;

- emisji niebezpiecznych substancji, lotnych związków organicznych, gazów cieplarnianych lub niebezpiecznych cząstek do powietrza wewnątrz i na zewnątrz obiektu budowlanego;
- emisji niebezpiecznego promieniowania;
- uwalniania niebezpiecznych substancji do wody gruntowej, wód morskich, wód powierzchniowych lub gleby;
- uwalniania do wody pitnej niebezpiecznych substancji lub substancji, które w inny sposób negatywnie wpływają na wodę pitną;
- niewłaściwego odprowadzania ścieków, emisji gazów spalinowych lub niewłaściwego usuwania odpadów stałych i płynnych;
- wilgoci w częściach obiektów budowlanych lub na powierzchniach w obrębie tych obiektów.

4. Bezpieczeństwo użytkownika i dostępność obiektów

Obiekty budowlane muszą być zaprojektowane i wykonane w taki sposób, aby nie stwarzały niedopuszczalnego ryzyka wypadków lub szkód w użytkowaniu lub w eksploatacji, takich jak poślizgnięcia, upadki, zderzenia, oparzenia, porażenia

prądem elektrycznym i obrażenia w wyniku eksplozji lub włamania. W szczególności obiekty budowlane muszą być zaprojektowane i wykonane z uwzględnieniem ich dostępności dla osób niepełnosprawnych i ich użytkowania przez takie osoby.

5. Ochrona przed hałasem

Obiekty budowlane muszą być zaprojektowane i wykonane w taki sposób, aby hałas odbierany przez osoby je zajmujące lub znajdujące się w pobliżu tych obiektów nie przekraczał poziomu stanowiącego zagrożenie dla ich zdrowia oraz pozwalał im spać, odpoczywać i pracować w zadowalających warunkach.

6. Oszczędność energii i izolacyjność cieplna

Obiekty budowlane i ich instalacje grzewcze, chłodzące, oświetleniowe i wentylacyjne muszą być zaprojektowane i wykonane w taki sposób, aby utrzymać na niskim poziomie ilość energii wymaganej do ich użytkowania, przy uwzględnieniu potrzeb zajmujących je osób i miejscowych warunków klimatycznych. Obiekty budowlane muszą być również energooszczędne i zużywać jak najmniej energii podczas ich budowy i rozbiórki.

7. Zrównoważone wykorzystanie zasobów naturalnych

Obiekty budowlane muszą być zaprojektowane, wykonane i rozebrane w taki sposób, aby wykorzystanie zasobów naturalnych było zrównoważone i zapewniano w szczególności:

- ponowne wykorzystanie lub recykling obiektów budowlanych oraz wchodzących w ich skład materiałów i części po rozbiórce;
- trwałość obiektów budowlanych;
- wykorzystanie w obiektach budowlanych przyjaznych środowisku surowców i materiałów wtórnych.

Jak widać, wymagania podstawowe zawarte w PB są podobne, ale nie identyczne. Czyżby ustawodawca spóźnił się nieco z wpisaniem tych wymagań do PB? Może i tak, ale myślę, że z praktycznego punktu widzenia nie ma to dla nas, inżynierów większego znaczenia.

Wróćmy zatem do praktyki. Skoro wiemy już, czym jest wyrób budowlany, odpowiedzmy sobie na pytanie, co trzeba zrobić, aby legalnie wprowadzić go do obrotu, czyli po prostu sprzedać. I tu z pomocą przychodzi nam przepis art. 4 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004r. o wyrobach budowlanych, który mówi:

Art. 4 Wyrób budowlany może być wprowadzony do obrotu, jeżeli nadaje się do stosowania przy wykonywaniu robót budowlanych, w zakresie odpowiadającym jego właściwościom użytkowym i przeznaczeniu, to jest ma właściwości użytkowe umożliwiające prawidłowo zaprojektowanym i wykonanym obiektom budowlanym, w których ma być zastosowany w sposób trwały, spełnienie wymagań podstawowych. (tu znowu pojawia się określenie „w sposób trwały”) czyli musi być zgodny z polską normą wyrobu PN, aprobatą techniczną AT, normą zharmonizowaną PN-EN lub europejskimi specyfikacjami technicznymi EOT, inaczej mówiąc, z Dokumentami Odniesienia, bo to w nich znajdują się wymagania dotyczące określonego wyrobu, pozwalające na spełnienie przez ten wyrób wymagań podstawowych. Inaczej mówiąc, to producent wyrobu musi zadeklarować zgodność jego parametrów technicznych z odpowiednim dokumentem odniesienia poprzez wystawienie deklaracji zgodności. Mówi o tym §4.1 ROZPORZĄDZENIA MINISTRA INFRASTRUKTURY z dnia 11 sierpnia 2004 r. w sprawie sposobów deklarowania zgodności wyrobów budowlanych oraz sposobu znakowania ich znakiem budowlanym.

Tutaj znowu pojawia się pytanie: jaka partia wyrobu objęta jest deklarowaniem, czyli jak często i w jaki sposób producent wystawia deklarację zgodności. Otóż sposób i częstotliwość badań przeprowadzania oceny zgodności określony jest właśnie w dokumencie odniesienia (specyfikacji technicznej wyrobu) lub, jeśli nie został tam określony, poprzez dokonanie oceny według jednego z systemów

oceny zgodności wskazanych w w/w rozporządzeniu (1, 1+, 2, 2+, 3, 4).

Długo to trwało, ale w końcu dojdziemy do czystej praktyki. Nie ilość, jaką zakupujemy na budowę, nie ilość wyjeżdżająca jednym transportem z zakładu producenta, ale właśnie ilość określona w systemie oceny zgodności wskazanym w tej specyfikacji. I tylko taka. Nie żądamy zatem deklaracji zgodności ze wskazaniem na ilość, którą zakupiliśmy, bowiem ilość ta może być właśnie częścią tej partii, na którą została wystawiona deklaracja zgodności, a nasza ilość zamówionego wyrobu właśnie się w niej zawiera. Np. partia wyrobu określona programem badań to 5000 szt. cegieł, a my zakupiliśmy tylko 1000 szt. Pozostałe 4000 szt. cegieł również objętych jest tą samą deklaracją zgodności i producent nie musi wystawiać na każdą partię, która opuszcza zakład, osobnego dokumentu. Może być również i tak, że ilość zamówionego wyrobu jest tak duża, że obejmuje nie jedną, lecz więcej deklaracji zgodności. I jeszcze jedna uwaga. Oryginał deklaracji zgodności jest tylko jeden i to producent ma obowiązek jego przechowywania przez okres 5 lat oraz okazywania go organom kontrolnym na każde wezwanie takiego organu. Organami kontrolnymi zaś do tego upoważnionymi są: wojewódzki inspektor nadzoru budowlanego oraz Główny Inspektor Nadzoru Budowlanego i nikt więcej. Czy zatem inspektor nadzoru inwestorskiego, którego jednym z obowiązków jest zapobieganie zastosowaniu wyrobów wadliwych i niedopuszczonych do stosowania w budownictwie, jest w tym przypadku bezsilny? Oczywiście, że nie.

Tu znowu przychodzi nam z pomocą treść wspomnianego wyżej Rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 11 sierpnia 2004 r. w sprawie sposobów deklarowania zgodności wyrobów budowlanych oraz sposobu znakowania ich znakiem budowlanym, a konkretnie §11 i 12 tego rozporządzenia, który mówi, że:

„Po wystawieniu krajowej deklaracji zgodności, a przed wprowadzeniem wyrobu do obrotu Producent umieszcza na wyrobie znak budowlany, oznaczający, że wyrób budowlany jest zgodny ze specyfikacją techniczną (PN, AT), co zostało potwierdzone poprzez dokonanie oceny zgodności oraz że do wyrobu budowlanego

oznaczonego tym znakiem dotyczyć należy stosowną informację, zawierającą:

- 1) określenie, siedzibę i adres producenta oraz adres zakładu produkującego wyrób budowlany;
- 2) identyfikację wyrobu budowlanego zawierającą: nazwę, nazwę handlową, typ, odmianę, gatunek i klasę według specyfikacji technicznej;
- 3) numer i rok publikacji Polskiej Normy wyrobu lub aprobaty technicznej, z którą potwierdzono zgodność wyrobu budowlanego;
- 4) numer i datę wystawienia krajowej deklaracji zgodności;
- 5) inne dane, jeżeli wynika to ze specyfikacji technicznej;
- 6) nazwę jednostki certyfikującej, jeżeli taka jednostka brała udział w zastosowanym systemie oceny zgodności wyrobu budowlanego”.

Tak więc nie deklaracja zgodności jako dokument, ale właśnie znak budowlany i informacja towarzysząca temu znakowi jest dowodem, który ma obowiązek sprawdzić zarówno kierownik budowy, jak i inspektor nadzoru. Towar nieoznakowany i bez odpowiedniej informacji nie ma prawa pojawić się na budowie i to powinien kontrolować inspektor nadzoru inwestorskiego, a nie żądać deklaracji zgodności. Oczywiście wymaga to od niego regularnej obecności na placu budowy, a od kierownika budowy bieżącej kontroli dostaw i gromadzenia dowodów dopuszczenia właściwych wyrobów w postaci etykietyki umieszczonej na wyrobie. Oczywiście ktoś powie, że etykietykę łatwo wydrukować na komputerze i umieścić ją na wyrobie. Oczywiście, tak samo zresztą jak deklarację zgodności i każdy inny dokument. Brak odpowiedniego oznakowania i informacji jest tak samo karany jak deklaracja wystawiona niezgodnie z prawem. I w pierwszym, i w drugim przypadku jest to bowiem naruszenie ustawy o wyrobach zagrożone odpowiednimi karami z konfiskatą wyrobów tak wprowadzonych wtacnie.

**w kolejnym wydaniu: Przepis prawa i zamówienia publiczne
mgr inż. Dariusz Drawing**

Drewniany zabytek sakralny Zielonej Góry.

Dawny kościół „Ogrodu Chrystusowego”

W miastach województwa lubuskiego spotykamy szereg zabytkowych budowli, których interpretacja wymaga jednak wiedzy historycznej. Jest to tym bardziej skomplikowane, że dzieje północy i południa Lubuskiego przebiegały w innych organizmach państwowych, odmiennych realiach społecznych i kulturowych.

Zielona Góra u progu epoki nowożytnej – wraz z Księstwem Głogowskim będąc częścią Śląska – znaczną część gorących czasów po wystąpieniu ks. dr. Marcina Lutra (1517) przeżyła we względnie spokojnym. Jako znaczący ośrodek miejski na północy Dolnego Śląska już wcześniej, zapewne niemal równocześnie z pojawieniem się, a następnie rozprzestrzenianiem się wezwania do reform Kościoła mnicha i teologa z Wittenbergi, został ówczesny Grünberg dotknięty tym nowym prądem. Zasobność Śląska, szlaki kupieckie, a co za tym idzie zawsze spore grono synów mieszczańskich studiujących na niemieckich uczelniach, zakupy drukowanej literatury – coraz powszechniejszej nowinki mistrza Gutenberga – sprzyjały temu procesowi. Mieszkańcy takich miast widzieli w zmianach również szansę na własną emancypację, większy wpływ na świat wokół, w tym lokalny Kościół. Nie bez związku także z fundacjami obiektów sakralnych, czy ich wyposażenia. Przyjmuje się, że w tej części Śląska wielką rolę odgrywał Andreas Ebertus (1479-1559), studiujący w Pradze, Lipsku i właśnie Wittenberdze, a rodowity zielonogórzanin. Choć jeszcze w 1535 r. objął obowiązki katolickiego duchownego we Frankfurcie n.O., stał się dość szybko zwolennikiem reformacji, by już po zaprowadzeniu nowego porządku kościelnego zostać duchownym luterańskim w Brandenburgii. Upoczątkówtego, usunięty z Nysy, znalazł się w rodzinnym mieście, wywierając zapewne znaczący wpływ na życie religijne na przelocie epok. Choć zmiana wyznaniowa w samej Zielonej Górze jest zastęgową głównie Paula Lemberga (1480–1544), który za sprzykanie nowym prądom wydalony został z opactwa w Żaganiu. To z jego właśnie nazwiskiem wiąże się zaprowadzenie ewangelickich nabożeństw w mieście i okolicach oraz nowych akcen-

Dzisiejsza bryła nadal zaświadcza o kunszcie śląskich cieśli

tów w porządku kościelnym. Rozdrobniony charakter ziem śląskich nie mógł dać w efekcie jednej zwartej struktury kościelnej, a skorzystanie np. z rozwiązań pokoju augsburskiego (1555) stworzyło na tym obszarze samodzielne większe lub mniejsze luterańskie Kościoły krajowe w księstwach, majątkach i miastach. Wspomnieć trzeba rządy księcia legnicko-brzeskiego Fryderyka II, od 1521 r. otwarcie sprzyjającego obozowi Lutra, które wpływały w tym początkowym okresie na poprawne relacje zwolenników „starej” i nowej formacji kościelnej i to

niemal aż do wybuchu wojny 30-letniej. Mimo iż Lemberg musiał Zieloną Górę opuścić, to wyraźnie sprzyjające reformacji mieszczaństwo samodzielnie wybierało część duchownych, oczekując od nich nowego nauczania. Kolejną wielką postacią tutejszej reformacji z czasów dość miękkiego przejścia od średniowiecznego katolicyzmu jest związany z Filipem Melancthonem Abraham Bucholzer (1529-1584), rektor tutejszej szkoły, z której uczynił ważne intelektualne centrum. Możliwe przejściowo było korzystanie z kościoła (katolickiego)

farnego św. Jadwigi Śląskiej oraz powstał niewielki własny kościół szachulcowy przy pl. Stowiańskim. Jednak to już inna epoka. Bowiem wraz z perturbacjami wokół cesarskiego tronu, walk o wpływy, ze stanu początkowej zaakceptowanej tolerancji z nienaruszalnością kościołów w śląskich (i czeskich) prowincjach, przeszły księstwa do niekorzystnych relacji, w których władza w pięciu na dziewięć książęcych siedzib przeszła w ręce katolickich arystokratów, dając inne proporcje w sejmie stanowym. Otworzyło to drogę do wojowniczej kontrreformacji z prześladowaniami ewangelickiej większości. Wojny religijne, szczególnie trzech dekad 1618-1648, jakie zapanowały nad dużą częścią Europy, także kiedy włączył się do nich król szwedzki Gustaw Adolf, przynieść miały także na Śląsku wiele ofiar. Wyznaniowym efektem było ograniczenie swobody dla innowierców tylko do trzech księstw: legnickiego, brzeskiego i ziębicko-oleśnickiego, z warunkami dodatkowymi. Trwać mogła kolejna fala odbierania ewangelickich nieruchomości, zakazów literatury, nabożeństw. Dotyczyło to także Zielonej Góry, gdzie ewangelikom odebrano oba użytkowane kościoły.

Pokój westfalski umożliwił od potowy XVII w. m.in. budowę trzech ewangelickich Kościołów Pokoju (w Świdnicy, Jaworze i Głogowie), czyli w katolickich księstwach. Miały one powstać poza murami, w nietrwałej drewnianej konstrukcji z glinianym wypełnieniem, nie miały także prawa posiadać wież. Takie schronienia dyskryminowanych ewangelików wystawione były na wszelkie zagrożenia oblężerń, pożarów i wystarczyć ludności dotąd korzystającej z kilkuset kościołów, mającej do pokonania ogromne dystanse w niedziele czy dni świąteczne. Przed ogromnym wyzwaniem stanęli więc także budowniczy, którzy stworzyć musieli niespotkane dotąd kubatury dla aż do 6000-7500 wiernych obecnych na jednym nabożeństwie. Kolejny typ świątyń to Kościoły Graniczne lub Ucieczkowe, dające możliwość na terenach ewangelickich uczestniczenia w ewangelickim życiu kościelnym mieszkańcom pozbawionym takiej możliwości w swych miejscach zamieszkania.

Tak – może nadto rozbudowany – wstęp o sytuacji wyznaniowej Śląska i leżącej tu Zielonej Góry niemal pół tysiąclecia

temu, ma na celu właśnie wprowadzenie odpowiedniego tła, bo dzisiejszy obraz jest jakże inny od tego, kiedy ok. 1600 r. na dziesięciu Ślązaków przypadają dziewięciu luteran... A to wyjaśnia fenomen południa województwa lubuskiego (i oczywiście regionów Dolnego Śląska), gdzie w każdej miejscowości, nawet niewielkiej, napotykamy dwie świątynie obu wyznań. Najczęściej, niestety, obecnie jeden użytkowany, drugi w ruinie, albo nawet nieistniejący... Obok zadbanych gotyckich, renesansowych czy barokowych także te nietypowe świątynie należą do historycznej spuścizny Śląska, zaś dowartościowane poprzez wpis na listę dziedzictwa UNESCO zabytki w Jaworze i Świdnicy (w Głogowie niezachowane) opowiadają o skomplikowanych dziejach. Jak wiele jednak innych ewangelickich zabytków już nie doczeka nigdy elementarnego choćby szacunku.

Wracając już na dobre do Zielonej Góry, każdy, kto zna Kościoły Pokoju, dostrzeże wielkie podobieństwo z kościołem dominującym nad starówką, Rynkiem czy deptakiem. Podobne wrażenie nasuwa się, kiedy przyjrzymy się pierwotnemu wyglądowi Kościołów Łaski (kiedy unia altranszadzka z 1707 dała szansę na budowę kolejnych ewangelickich kościołów, jednak nie np. w Zielonej Górze, Świebodzinie czy Sławie, choć o to walczono) w Żaganiu czy Kożuchowie – dziś nieistniejących szachulcowych, chcieliby się rzec ogromnych stodół.

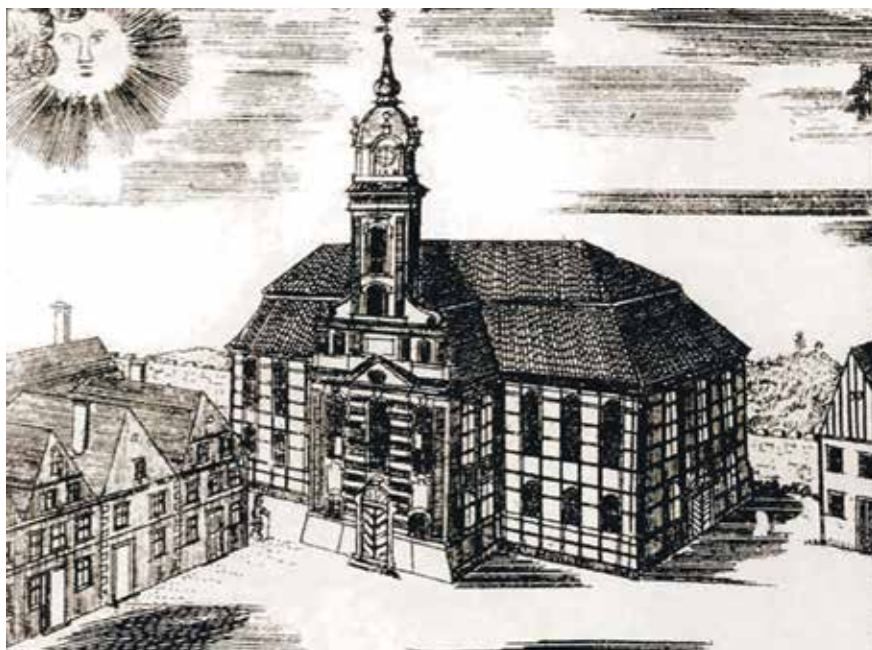
Oto tutaj pośród winnic luteranie do-czekali po niemal wieku prześladowań czasów normalizacji, kiedy od 1740-1741 inkorporowano Śląsk do Królestwa Prus. Okolice zielonogórskie powitały ten rozwój tym radośniej, iż normalizował on sytuację wyznaniową, wzmacnianą przez bliskie sąsiedztwo luteranckiej Brandenburgii i chociażby ewangelicką enklawę wokół Czerwieńska itd. Nabożeństwa luteranckie zagościły od stycznia 1741 r. w zielonogórskim ratuszu, a z powodu ograniczeń miejsca, nawet na schodach przed nim. Jako jedno z pierwszych spruszonych miast Grünberg, nie mogąc otrzymać zwrotu wcześniej ewangelickiej własności, już w latach 1745-1748 wznosił bliźniaczą ze śląskimi luteranckimi kościołami poprzednich ponad 100 lat świątynię, początkowo jak one pozbawioną wieży. Mistrz budowlany Leopold i cieśla Fischer pod przywództwem burmistrza Kaufmanna

We wnętrzu spotkamy nadal szereg pięknych ewangelickich zabytków, w tym XVIII-wieczna ambona

oraz pastora prymariusza Martina Friedricha Frischa wzniesli tu okazałą budowlę, doskonale wpisując się w linię tradycji budownictwa w regionie. Brytę – zgodnie z projektem Hedemanna – zaplanowano na planie krzyża greckiego, w południowym ramieniu pozostawiając konstrukcyjnie opcję wzniesienia wieży, być może początkowo zaznaczonej sygnaturką. Po poświęcenie – nazywanego Tolerancyjnym Domem Modlitwy – budynku publicznego dla 4000 wiernych nastąpiło 15 grudnia 1748 r. a na imię kościoła parafialnego zielonogórskich luteran wybrano miano „Zum Garten Christi” - w ogrodzie Chrystusa, także nawiązując do lokalnych tradycji, kiedy śląski ewangelicyzm tak właśnie jako dowód bliskości i zaufania świętów Słowem swe kościoły jako np. „Boża strzecha” w Głogowie, „Winnica Chrystusowa” w Kożuchowie czy „Żłóbek Chrystusa” we Wschowie itd.

Ta z jednej strony propagowana prostota nasuwa nam stereotyp pustych świątyń o białych ścianach, pozbawionych wszelkich przedstawień. Jednak wszyscy, którzy mieli okazję zapoznać się z budowanymi z takim wysiłkiem w czasach przesładowań Kościołami Pokoju, Łaski czy zachowanymi Uciezkowymi, będziemy zaskoczeni, kiedy tak mocno charakterystyczna czarna siatka belek z białym wypełnieniem zewnętrznych elewacji pokaże nam wewnątrz niesamowite środki wyrazu, jakie zastosowali protestanci barokowi cieśle i snycerze. Oczywiście nie ograniczano się, szczególnie w bogatszych okolicach do tylko drewnianych konstrukcji i często miast skromnego obiektu wступujemy do prawdziwych pałaców, co miało także lokalne podłoże w zasobności fundatorów czy potencjale kręgów twórców. Pozostając przy bliskich zielonogór-

Zielona Góra, ewangelicki kościół „Zum Garten Christi”, miedzioryt z 1751 r.

Kościelna murowana wieża powstała w 1828 r., w perspektywie ul. Mariackiej

skiemu dawnemu zborowi szachulcach, także i tu na wprost Rynku (i tak przyrynkowo tytułowany bywa kościół), po otwarciu czy to klasycyzujących, czy neogotyckich wrót, wiemy na pewno, że jesteśmy w XVIII-wiecznym Śląsku. Piękne, obszerne, jakże pełne powietrza wnętrza przekrywa strop belkowy, a obiegają je trzykondygnacyjne drewniane empory (balkony), tak charakterystyczne dla ewangelickiej architektury. W przypadku kościołów z drewnianą konstrukcją szkieletową są związane konstrukcyjnie ze ścianami obwodowymi. Ołtarz główny z 1749 r. w stylu „regencji” dłuta wrocławskiego mistrza Waltera, cancellum, prospekt organowy, ambona, nie pozostawiają wątpliwości i jakże nie pasują do oczekiwań wobec niekatolickiej świątyni. To dopiero wiek XIX, w tym państwowa unia, jaką narzucono luteranom i kalwinom, oraz wpływ estetyki czy ideologii tych drugich spowodowały taki obraz protestantyzmu, jaki dziś stereotypowo dominuje. W Zielonej Górze mamy do dziś w formie obecnego katolickiego kościoła Matki Boskiej Częstochowskiej (jakim stał się zbor poewangelicki w końcu 1945 r.) pomnik śląskiej reformacji z czasów, kiedy, nim nastąpiły „tłuste lata” i ponowna swoboda religijna i kiedy nowo budowane kościoły ewangelickie poszły w innych, dalekich od dawnych – opisywanych tu – wzorców, kierunkach.

Robert Piotrowski

Landsberg-w@wp.pl

*fotografie pochodzą z domeny publicznej
źródło: Wikipedia, portale online*

Odpowiedzialność karna w budownictwie (cz.1)

Odpowiedzialność karna w budownictwie na podstawie przepisów ustawy Prawo budowlane i ustawy o wyrobach budowlanych.

Ustawa Prawo budowlane w rozdziale 9 zawiera przepisy które przewidują odpowiedzialność karną w budownictwie. Zgodnie z przepisami tego rozdziału organy nadzoru budowlanego mają w określonych przypadkach obowiązek poinformować właściwe organy o podejrzeniu popełnienia przestępstwa przez uczestników procesu budowlanego, tj.

I. Przestępstwo - orzekanie następuje na podstawie Kodeksu karnego.

art. 90 ustawy Prawo budowlane typizuje przestępstwo, tradycyjnie zwane samowolą budowlaną którego istotą jest wykonywanie robót budowlanych bez dopełnienia wymagań formalnych.

Zgodnie z tym przepisem, kto, w przypadkach określonych w:

- art 48, art 49b (wykonywanie robót budowlanych polegających na budowie obiektu budowlanego bez wymaganego pozwolenia na budowę albo bez zgłoszenia, albo pomimo wniesienia sprzeciwu przez właściwy organ);
- art 50 ust 1 pkt 1 (wykonywanie innych robót budowlanych bez wymaganego pozwolenia albo zgłoszenia);
- art. 50 ust 1 pkt 2 (wykonywanie wszelkich robót budowlanych w sposób mogący spowodować zagrożenie bezpieczeństwa ludzi lub mienia bądź zagrożenie środowiska),

wykonuje roboty budowlane, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

O wysokości wymierzonej kary decyduje sąd. Kara 2 lat pozbawienia wolności jest najwyższym wymiarem kary za te przestępstwa, a możliwe jest jeszcze za wymienione wyżej czyny nałożenie kary ograniczenia wolności albo kary grzywny. Organ prowadzący postępowanie w sprawie samowoli budowlanej jest zobligowany do powiadomienia prokuratora o prowadzeniu takiego postępowania oraz w stosunku do kogo to postępowanie

nie jest prowadzone. Niedopełnienie tego obowiązku może spowodować pociągnięcie do odpowiedzialności osobę, która nie dopełniła tego obowiązku.

Postępowanie karne jest postępowaniem niezależnym od postępowania administracyjnego, jednak jest z nim ściśle związane. Przede wszystkim to właśnie w postępowaniu administracyjnym następuje ustalenie, czy popełniono czyn zabroniony, czyli ustala się fakt popełnienia samowoli budowlanej czy innego czynu zabronionego, oraz następuje ustalenie, kto tego czynu dokonał. Do obowiązków organu nadzoru budowlanego należy również powiadomienie prokuratora o popełnieniu takiego czynu. Powiadomienie powinno nastąpić wraz ze wszczęciem postępowania w sprawie samowoli budowlanej, gdyż w tym momencie wiadome już jest organowi, kto i jakiego rodzaju naruszenia prawa się dopuścił.

art. 91 ustawy Prawo budowlane określa czyny zagrożone karą grzywny, karą ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku, tj.:

- udaremnianie określonych ustawą czynności właściwych organów,
- wykonywanie samodzielnej funkcji technicznej w budownictwie, nie posiadając odpowiednich uprawnień budowlanych lub prawa wykonywania samodzielnej funkcji technicznej w budownictwie.

Pierwszy przypadek odnosi się do sytuacji, w których właściwy organ nadzoru budowlanego, zamierza przystąpić do określonych czynności związanych z istniejącym obiektem budowlanym lub realizowaną budową, a zobowiązany do umożliwienia przeprowadzenia kontroli podejmuje działania, w wyniku których dokonanie czynności kontrolnych staje się niemożliwe, ponadto wykonanie tych czynności z różnych względów będzie niemożliwe w późniejszym czasie. Zatem jeśli z przyczyn technicznych, organizacyj-

nych czy jeszcze innych kontrola powinna nastąpić w tym czasie i w tym miejscu, a w wyniku działania jakiejś osoby nie doszła do skutku, może w stosunku do tej osoby być orzeczona kara, o której mowa w art. 91 Prawa budowlanego. Ściganie czynów określonych w art. 91 następuje na wniosek złożony przez właściwy organ, któremu uniemożliwiono przeprowadzenie kontroli.

Drugim czynem zabronionym, zagrożonym sankcją zawartą w art. 91, jest nielegalne wykonywanie samodzielnych funkcji technicznych w budownictwie. Dyspozycja przepisu stanowi, że karze podlega ten, kto wykonuje samodzielne funkcje techniczne, nie posiadając odpowiednich uprawnień budowlanych, zatem objęte są tym przepisem osoby, które w ogóle nie posiadają uprawnień budowlanych, jak i osoby posiadające wprawdzie uprawnienia budowlane, ale wykonujące samodzielne funkcje techniczne w zakresie wykraczającym poza posiadane uprawnienia lub w innej specjalności niż specjalność, w której uprawnienia zostały im nadane.

art. 91a ustawy Prawo budowlane

Kto nie spełnia, określonego w art. 61, obowiązku utrzymania obiektu budowlanego w należyłym stanie technicznym, użytkuje obiekt w sposób niezgodny z przepisami lub nie zapewnia bezpieczeństwa użytkowania obiektu budowlanego, podlega grzywnie nie mniejszej niż 100 stawek dziennych, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

Ściganie czynów określonych w art. 91a następuje na wniosek złożony przez właściwy organ, który stwierdził naruszenie art. 61 ustawy Prawo budowlane.

II. Wykroczenie - orzekanie na podstawie Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia.

art. 92 ustawy Prawo budowlane jest przepisem określającym wykroczenia popełniane w wyniku naruszenia przepisów Prawa budowlanego. Zgodnie z tym przepisem, kto:

- w razie katastrofy budowlanej nie dopełnia obowiązków określonych w art. 75 lub art. 79,
- nie spełnia, określonego w art. 70 ust. 1, obowiązku usunięcia stwierdzonych

uszkodzeń lub uzupełnienia braków, mogących spowodować niebezpieczeństwo dla ludzi lub mienia bądź zagrożenie środowiska,

- utrudnia, określone ustawą, czynności właściwych organów,
- podlega karze aresztu albo karze ograniczenia wolności, albo karze grzywny. Tej samej karze podlega, kto, pomimo zastosowania środków egzekucji administracyjnej, nie stosuje się do wydanych, na podstawie ustawy, decyzji właściwych organów.

Zatem, w przypadku katastrofy budowlanej karana jest osoba, która nie spełniła obowiązku: zorganizowania doraźnej pomocy poszkodowanym albo obowiązku zabezpieczenia miejsca katastrofy budowlanej, albo nie zawiadomiła o katastrofie właściwego organu, właściwego miejscowo prokuratora i Policji (...), a po zakończeniu postępowania, o którym mowa w art. 78, nie podjęła działań niezbędnych do usunięcia skutków katastrofy budowlanej. Karane jest także niepodjęcie działań niezbędnych do usunięcia stanu zagrożenia (stwierdzenie uszkodzeń lub uzupełnienia braków, mogących spowodować niebezpieczeństwo dla ludzi lub mienia bądź zagrożenie środowiska), a osoba podlegająca karze jest identyfikowana na podstawie obowiązków, jakie na niej spoczywają w wyniku korzystania z obiektu budowlanego.

Taka sama kara może być nałożona na osobę, która utrudnia organowi nadzoru

budowlanego wykonywanie określonych czynności. Utrudnianie, w odróżnieniu od udaremniania, jest to działanie zmierzające do uniemożliwienia organowi wykonania określonych czynności, na przykład kontroli budowy, ale organ, postępując się odpowiednimi środkami, chociażby poprzez wezwanie do pomocy Policji, jednak kontrolę przeprowadził. Karane tu są osoby, które podejmowały działania zmierzające do przeszkodzenia organowi w wypełnieniu ustawowych obowiązków.

Niewykonywanie decyzji organów nadzoru budowlanego często prowadzi do powstania zagrożeń dla ludzi i środowiska ze strony takiego obiektu. Zatem konsekwencją takiego stanu powinno być usunięcie zagrożeń, a jest to często wykrywane podczas kontroli stanu technicznego utrzymania obiektów budowlanych. Zawiadomienie do organów ścigania o popełnionym wykroczeniu naruszenia przepisów Prawa budowlanego składa właściwy organ nadzoru budowlanego.

W następnym wydaniu druga część artykułu, a w niej m.in. o różnych przypadkach naruszenia Prawa budowlanego, będących wykroczeniami zagrożonymi karą grzywny oraz o sankcjach karnych wynikających z ustawy o wyrobach budowlanych.

*mgr inż. Agnieszka Harasimowicz
Lubuski Wojewódzki Inspektor
Nadzoru Budowlanego*

**Tvoja reklama
w Naszej
gazecie**

Zadzwoń !!!

Kalendarium LOIIB:

Wydarzenia – czwarty kwartał 2014 roku

WRZESIEŃ:

- **2 września** – posiedzenie Okręgowej Rady LOIIB, podczas którego przyjęto regulaminy pozostałych Komisji Problemowych oraz korektę w budżecie na 2014 rok
- **4-6 września** – posiedzenie Prezydium Krajowej Komisji Kwalifikacyjnej oraz spotkanie informacyjno-szkoleniowe Krajowej Komisji Kwalifikacyjnej i Okręgowych KK, izbę reprezentowali: P. Koczvara, E. Kucharczyk, A. Wesoty
- **5-6 września** – Konferencja z okazji Dnia Budowlanych w Hotelu „Bukowy Dworek” w Gronowie
- **11, 12, 16, 19 września** – posiedzenia zespołów kwalifikacyjnych
- **15 września** – VI Gala Finałowa Lubuskiego Lidera Biznesu, która odbyła się w Filharmonii Gorzowskiej, Izbę reprezentował Przewodniczący OR LOIIB – A. Cegielnik
- **18 września** – wizyta przedstawicieli Brandenburskiej Izby, podczas spotkania omówiono dalszą współpracę przy organizowaniu szkoleń i wyjazdów technicznych
- Tego samego dnia odbyło się szkolenie w Gorzowie Wlkp. nt. „Zasilanie i instalacje elektryczne placu budowy”. Wykładowca: mgr inż. Waldemar Olczak
- **22 września** – posiedzenie Okręgowej Komisji Rewizyjnej
- **25 września** – posiedzenie Okręgowego Sądu Dyscyplinarnego
- **26 września** – XI Gala Budownictwa w Zielonogórskiej Palmiarni. Laureatom konkursu „Lubuski Mister Budowy” zostały wręczone nagrody – Izbę reprezentowali Przewodniczący OR – A. Cegielnik oraz Wiceprzewodniczący OKK – A. Wesoty
- Tego samego dnia odbyło się szkolenie w Zielonej Górze nt. „Zasilanie i instalacje elektryczne placu budowy”. Wykładowca: mgr inż. Waldemar Olczak
- **30 września** – posiedzenie Prezydium Okręgowej Rady LOIIB

PAŹDZIERNIK:

- **1 października** – inauguracja roku akademickiego 2014/2015 na Uniwersytecie Zielonogórskim, w uroczystości brał udział Przewodniczący OR LOIIB – A. Cegielnik
- **2 października** – Konferencja Szkoleniowa nadzoru budowlanego województwa lubuskiego i zachodniopomorskiego oraz administracji architektoniczno-budowlanej zorganizowana w Międzyzdrojach z okazji XV-lecia Służb Nadzoru Budowlanego, w konferencji uczestniczył Przewodniczący OR LOIIB – A. Cegielnik
- **2-3 października** – warsztaty szkoleniowe nt. „Wsparcie przedsiębiorstw w perspektywie finansowania 2014-2020”, w których uczestniczyli Sekretarz OR LOIIB – W. Janik i Zastępca Sekretarza OR LOIIB – M. Pabierowski
- **3 października** – szkolenie w Żarach nt. „Zasilanie i instalacje elektryczne placu budowy”. Wykładowca: mgr inż. Waldemar Olczak
- **7 października** – spotkanie w siedzibie Izby z przedstawicielami Lubuskiej Izby Budownictwa, z Prezesem LIB – Zenonem Bambrowiczem oraz Dyrektorem Biura LIB – Jakubem Brudzińskim, w celu omówienia współpracy w 2015 roku
- Tego samego dnia Sekretarz OR LOIIB – W. Janik reprezentował Izbę podczas uroczystości szkolnej dot. realizacji projektu unijnego w Zespole Szkół Budowlanych w Gorzowie Wlkp.
- **9 października** – szkolenie w Gorzowie Wlkp. nt. „Przykłady istotnych i nieistotnych odstępstw od projektu budowlanego w świetle artykułu 36 A Prawa Budowlanego”. Wykładowca: mgr inż. budownictwa Piotr Koczvara
- **9, 10, 11 października** – narada szkoleniowa Okręgowych Rzeczników Odpowiedzialności Zawodowej i Okręgowego Sądu Dyscyplinarnego w Łąkominiu
- **10 października** – szkolenie egzaminatorów Okręgowej Komisji Kwalifikacyjnej w WiMBP w Gorzowie Wlkp.

- **16 października** – Sekretarz OR W. Janik uczestniczył w konsultacjach biznesowych „Obszary inteligentnych specjalizacji województwa lubuskiego”
- **17 października** – szkolenie w Zielonej Górze nt. „Przykłady istotnych i nieistotnych odstępstw od projektu budowlanego w świetle artykułu 36 A Prawa Budowlanego”. Wykładowca: mgr inż. budownictwa Piotr Koczvara
- **17-18 października** – hotel Sheraton w Warszawie, obrady 60. Zgromadzenia Ogólnego Europejskiej Rady Inżynierów Budownictwa (ECCE) oraz konferencja pt. „Nowoczesne rozwiązania w budownictwie mostowym”, Izbę reprezentował Przewodniczący OR LOIIB – Andrzej Cegielnik
- **21 października** – Polsko-Niemieckie Warsztaty Samorządu Gospodarczego w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Lubuskiego w Zielonej Górze, podczas których Izbę reprezentował Przewodniczący OR LOIIB – A. Cegielnik
- **23-25 października** – narada szkoleniowa Okręgowej Komisji Rewizyjnej w Ostrowcu Świętokrzyskim
- **24 października** – szkolenie w Żarach nt. „Przykłady istotnych i nieistotnych odstępstw od projektu budowlanego w świetle artykułu 36 A Prawa Budowlanego”. Wykładowca: mgr inż. budownictwa Piotr Koczvara

LISTOPAD:

- **4 listopada** – posiedzenie Prezydium OR LOIIB
- **7 listopada** – szkolenie w Zielonej Górze nt. „Odwodnienie kluczowym elementem budowy i eksploatacji dróg i ulic w aspekcie wymogów ochrony środowiska”. Wykładowca: mgr inż. Maciej Janecki
- **13 listopada** – szkolenie w Żarach nt. j.w.
- **20 listopada** – szkolenie w Gorzowie Wlkp. nt. „Obowiązki wszystkich uczestników procesu budowlanego związane z oddaniem obiektu do użytkowania”. Wykładowca: mgr Robert Lacroix
- **28 listopada** – szkolenie w Zielonej Górze nt. j.w.

Harmonogram szkoleń na rok 2014 – II półrocze

Gorzów Wlkp.	Zielona Góra	Żary
<p>Miejsce i czas: Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna, nowy budynek, wejście od ul. Kosynierów Gdyńskich, godz. 15:00</p>	<p>Miejsce i czas: Uniwersytet Zielonogórski, Wydział Inżynierii Łądowej i Środowiska ul. Prof. Szafrana 1, Budynek A 8, sala 213, godz. 16:00</p>	<p>Miejsce i czas: Technikum Budowlane, ul. Górnośląska 2, godz. 15:00.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • 18.09. Zasilanie i instalacje elektryczne placu budowy. Wykładowca: mgr inż. Waldemar Olczak • 09.10. Przykłady istotnych i nieistotnych odstępstw od projektu budowlanego w świetle artykułu 36 A Prawa Budowlanego. Wykładowca: mgr inż. Piotr Koczwar • 20.11. Obowiązki wszystkich uczestników procesu budowlanego związane z oddaniem obiektu do użytkowania. Wykładowca: mgr Robert Lacroix • 04.12. Samowola budowlana, sposoby legalizacji i obowiązujące w tym zakresie przepisy prawa budowlanego. Wykładowca: mgr inż. Jarostaw Dokurno • 11.12. Odwodnienie kluczowym elementem budowy i eksploatacji dróg i ulic w aspekcie wymogów ochrony środowiska. Wykładowca: mgr inż. Maciej Janecki 	<ul style="list-style-type: none"> • 26.09. Zasilanie i instalacje elektryczne placu budowy. Wykładowca: mgr inż. Waldemar Olczak • 17.10. Przykłady istotnych i nieistotnych odstępstw od projektu budowlanego w świetle artykułu 36 A Prawa Budowlanego. Wykładowca: mgr inż. Piotr Koczwar • 07.11. Odwodnienie kluczowym elementem budowy i eksploatacji dróg i ulic w aspekcie wymogów ochrony środowiska. Wykładowca: mgr inż. Maciej Janecki • 28.11. Obowiązki wszystkich uczestników procesu budowlanego związane z oddaniem obiektu do użytkowania. Wykładowca: mgr Robert Lacroix • 12.12. Samowola budowlana, sposoby legalizacji i obowiązujące w tym zakresie przepisy prawa budowlanego. Wykładowca: mgr inż. Jarostaw Dokurno 	<ul style="list-style-type: none"> • 03.10. Zasilanie i instalacje elektryczne placu budowy. Wykładowca: mgr inż. Waldemar Olczak • 24.10. Przykłady istotnych i nieistotnych odstępstw od projektu budowlanego w świetle artykułu 36 A Prawa Budowlanego. Wykładowca: mgr inż. Piotr Koczwar • 13.11. Odwodnienie kluczowym elementem budowy i eksploatacji dróg i ulic w aspekcie wymogów ochrony środowiska. Wykładowca: mgr inż. Maciej Janecki • 04.12. Obowiązki wszystkich uczestników procesu budowlanego związane z oddaniem obiektu do użytkowania. Wykładowca: mgr Robert Lacroix • 18.12. Samowola budowlana, sposoby legalizacji i obowiązujące w tym zakresie przepisy prawa budowlanego. Wykładowca: mgr inż. Jarostaw Dokurno

UWAGA!

Prosimy o podanie aktualnego adresu e-mail, ponieważ te znajdujące się w naszej bazie często są już nieprawidłowe.

Informujemy, że biuro Izby na życzenie wydaje certyfikaty o uczestnictwie w szkoleniach.

Prosimy również o przesyłanie propozycji szkoleń na I półrocze 2015 na adres e-mail: lbs@lbs.piib.org.pl.

Dzień Budowlanych 2014

Zgodnie z tradycją, miesiąc wrzesień każdego roku w naszym środowisku sprzyja integracji. Okazją jest Dzień Budowlanych. By skorzystać z uroków „babiego lata” Zarząd LOIB w Gorzowie Wlkp. przeniósł obchody tego święta z ostatniego weekendu września na pierwszy.

W tym roku miejscem spotkania był Hotel Bukowy Dworek k/Łagowa Lubuskiego – prawie w środku województwa, doskonały obiekt na tego typu imprezy. Pierwszy dzień konferencji otworzył Przewodniczący Okręgowej Rady LOIB Andrzej Cegielnik. W wystąpieniu podkreślił konieczność aktywności naszego środowiska wobec przemian prawnych, które obecnie zachodzą. Mają one wpływ na pozycję naszego zawodu w gospodarce. Wymienić tu trzeba uchwaloną ustawę deregulacyjną, trwające prace nad Kodeksem Budowlanym oraz „wojenkę” z architektami o treść rozporządzenia o samodzielnych funkcjach technicznych w budownictwie. Koledzy architekci forsują zużyty termin „zabudowa zagrodowa” i nie chcą wpuścić konstruktorów do miast. Stare demony się odzywają. Środowisko architektów potrzebuje jeszcze dużo czasu, by zrozumieć potrzebę utworzenia jednej izby. Nadzieja w młodym pokoleniu, które bardziej rozumie przemiany cywilizacyjne.

Wśród gości naszego święta powitano Bogdana Nowaka, wicemarszałka Województwa Lubuskiego i zastrżone dla samorządu i nauki małżeństwo Barbary i Janusza Rymszów. Członek Narodowego Centrum Badań i Rozwoju prof. dr hab. inż. Janusz Rymsza omówił zadania tej instytucji. Jej celem jest wspieranie innowacyjności gospodarki poprzez tworze-

nie warunków współpracy biznesu i nauki. Jest to kluczowa sprawa dla zapewnienia konkurencyjności naszej gospodarki. Polecamy stronę internetową www.ncbr.gov.pl. Ciekawy wykład pt. „Pontiseum – Muzeum mostów” wygłosiła prof. dr hab. inż. Barbara Rymsza z Instytutu Dróg i Mostów w Warszawie.

Następnie producenci materiałów budowlanych przedstawili nowości, jakie wprowadzają na rynek. Są to bardzo ciekawe wykłady, dzięki którym środowisko inżynierskie jest na bieżąco z nowymi technologiami, a firmy dodatkowo wspierają finansowo nasze święto. W tym roku były to firmy: Weber – „keramzyty i ich zastosowanie w budownictwie”, Roosens Betons – „cementy, produkcja i zastosowanie”, NEXBAU – „stolarka budowlana w nowoczesnym budownictwie” oraz TABOSS – „geosyntetyki w budownictwie, geokrata

i goomembrana”.

Po obiedzie odbyła się część rekreacyjno-sportowa przygotowana przez kolegów Tadeusza Glapę, Mirosława Gruszczyckiego, Waldemara Olczaka, Bogdana Stefanowicza i Marcina Pabierowskiego. Składały na nią gry indywidualne i grupowe, w których brali udział zespoły podzielone według kryterium regionalnego. Konkurencji było dużo, m.in.: tenis ziemny i stotowy, rzut piłką do kosza i rzut gumowcem oraz wyścigi na nartach i na skrzynkach, skakanka, przeciąganie liny. Program rekreacyjny był bardzo bogaty i z trudem udało się go zrealizować. Po zapadnięciu zmroku, korzystając z dobrej pogody, utrudzeni „zawodnicy” udali się do namiotu plenerowego na wieczór koleżeński przy muzyce z udziałem DJ-a. Rozmowom i tańcom wydawało się nie być końca. Zapewne rozwiązano wiele problemów między kierownikami budowy, wykonawcami, projektantami i inspektorami nadzoru. W sobotę (6 września br.) po śniadaniu nastąpiła część turystyczna. Wycieczka odbyła się w dwóch grupach. Jedną grupą udało się na wycieczkę z przewodnikiem po Łagowie Lubuskim, w programie wycieczki był rejs statkiem po jeziorze Trześniowskim (186 ha). Druga odwiedziła największe i najlepiej zachowane założenie klasztorne w województwie lubuskim – pocysterski barokowy zespół klasztorny z kościołem WNMP i św. Marcina w Gościkowie-Paradyżu.

mgr inż. Zenon Pilarczyk

Dzień Budowlanych, 5 i 6 września 2014

– Hotel Bukowy Dworek k/Łagowa Lubuskiego

